

Homenatge a Miguel Hernández i les víctimes de Betxí

El municipi de la Plana Baixa va acollir un acte dedicat als qui van patir els efectes de la Guerra Civil i el Franquisme

ROSA
Monlleó*

Estem al teatre del palau Meneu de Betxí, recentment inaugurat després de la seua restauració, i **Soledad Benages**, la coordinadora del Collectiu de Literatura Verba Manent, recita, enmig del silenci i l'atenció de més de cent persones, la coneguda poesia de **Miguel Hernández**: «Tristes guerres/si no es amor la empresa. /Tristes, tristes./Tristes armas/si no son las palabras./ Tristes tristes. /Tristes hombres/si no mueren de amores./Tristes, tristes».

El missatge que transmet aquesta poesia ha augmentat l'ambient emocional dels espectadors/res perquè abans el professor de la Universitat Jaume I **Jesús Bermúdez**, especialista en Filologia Llatina, i bon conegedor de la poesia de Miguel Hernández i el seu estudi comparatiu amb els clàssics, ha donat una conferència on ens ha parlat de les tribulacions desmerescudes del poeta valencià quan va acabar la guerra i es va quedar fins al final en el front de Madrid, defensant la democràcia i la República, i després en març de 1939, quan entren a Madrid les tropes de **Franco**, es va tindre que anar a l'exili a Portugal. La narració augmenta el clima de la sala que va in crescendo i l'empatia pel sofriment de Mi-

guel Hernández va adquirint un to tant real que pareix que estem al costat d'ell vivint les situacions extremes quan la policia portuguesa el confon amb un lladre perquè duia un rellotge d'or que li havia regalat el poeta i amic **Vicente Aleixandre**, després passa a Rosal de la Frontera i un guàrdia civil, de Callosa de Segura, al costat d'Oriola, el reconeix i l'acusa d'«activista rojo y peligroso». L'interroguen durant 10 hores, va rebre varies pallisses fins orinar sang. El seu calvari comença de presó en presó: Huelva, Sevilla, Madrid, el soterrani del seminari d'Oriola, convertit en presó, on es

queixa de que «estoy pasando más hambre que el perro de un ciego», de nou ingressa en altra presó madrilenya, on es queixa dels xinxes i que dormen en terra, altra presó a Ocaña (Toledo) on pateix una bronquitis molt forta, a la presó de Palencia agafa una neumonia, que desembocarà en la tuberculosi i la mort en el reformatori d'Alacant, convertit en presó, el 28 de març de 1942, sense renunciar a la seues idees, ni acceptar el «Movimiento Nacional» com li van demanar que fera les autoritats franquistes.

Comença la segona part dedicada a les víctimes de la Guerra Civil i

el Franquisme de Betxí, envoltats per les pecces dolorides de **Shumann i Bach**, que ens ofereix la violoncel·lista **Anna Pitarch**. Membres de l'Institut d'Història, Memòria i Patrimoni van ser els encarregats de traure a la llum les biografies de les víctimes de Betxí. **María Querol** ens lliga de la sindicalista d'UGT **Caridad Cervera**; **Victor Vilanova** la biografia de **Francisco Viguer López**, mestre valencianista que practicava les noves corrents pedagògiques de l'Escola Nova i era amic de **Soler i Godes**; **Alejandro Colonghes**, la de l'últim alcalde de la República, **Bernardo Moliner Pobo**, que va desaparèixer del po-

ble. No es sap si va morir durant els bombardejos que es van donar a Betxí o per alguna venjança. La seua família es va quedar esperant-lo i no ha aparegut mai. Va resultar irònic que la seua besneta llegira una poesia d'ell contra la guerra.

Els organitzadors/res van pensar que també podia ser interessant fer homenatge als subjectes col·lectius anònims que van patir les conseqüències de la guerra. **Inés Babiloni** va llegir els noms i cognoms d'11 soldats de Betxí morts al front, i **Miquel Ortells** va enumerar 11 persones mortes pels bombardejos.

Molts familiars de les víctimes van acudir a l'acte i estaven molt impressionats perquè es parlava per primera vegada en públic, el 28 d'octubre de 2022, després de 84 anys, dels seus éssers estimats, tantes vegades nomenats i recordats en privat. Les roses que vam dipositar davant de les seues imatges ens van dir que les anaven a portar al cementeri on estaven enterrats.

En la presentació de l'acte, l'alcaldé, **Alfred Remolar**, es va congratular de que servira el palau per aquest acte de justícia i la professora **Rosa Monlleó** va incidir en que, si les víctimes eixien del silenci i tornaven a la Història, s'aprofundia en la democràcia. **Javier Delgado**, regidor de Cooperació i Solidaritat, i directament implicat per part de l'Ajuntament en organitzar aquest acte, es va reafirmar en la idea de reparació i rememoració de les víctimes. ≡

*Universitat Jaume I

Molts familiars de les víctimes van acudir i estaven impressionats perquè es parlava per primera vegada en públic dels seus éssers estimats